
ÚTOK BEZ POUŽITÍ JADERNÝCH ZBRANÍ

Podplukovník Vladimír Pecánek

V příspěvku se pokusím rozebrat hlouběji otázku **bojové sestavy a druhých sledů divize a pluku za průlomu.**

Polní řád uvádí: „Bojová sestava divize (pluku) se při průlomu nepřátelské obrany obvykle člení do dvou sledů. Při průlomu obranných čar v hloubce se může členit do jednoho sledu, přičemž musí být vyčleněna silná vševojsková záloha.“

Polní řád uvádí pro bojovou sestavu při průlomu bez použití jaderných zbraní poněkud odlišnou zásadu, než pro stejný způsob útoku s použitím jaderných zbraní. V takových podmínkách je uvedena zásada možnosti členění bojové sestavy buď do jednoho nebo do dvou sledů. V čem je nutno hledat zdůvodnění a vysvětlení odchylky?

Domnívám se, že hlavním a rozhodujícím činitelem je nepřítel, tzn. jeho zásady obranného boje bez použití jaderných zbraní.

Jeho hlavní zásady můžeme stručně vyjádřit takto:

- hlavním prvkem obrany je vybudování a úporné držení jednotlivých obranných postavení spojené s protiztečemi, podporovanými silnou palbou konvenčních zbraní;
- vybudování a držení obranných postavení má větší význam než manévr, což je typické pro obranu v podmínkách používání jaderných zbraní (tato zásada znamená zdůraznění úlohy poziční obrany proti pohyblivé obraně a boji na zdrženou);
- protizteče jsou jediným prostředkem jak zničit útočícího protivníka, a proto je nutno mít silnější druhé sledy (zálohy) než za podmínek používání jaderných zbraní;
- hlavní úsilí obrany se bude uskutečňovat soustřeďováním vojsk a proto se pásma činnosti na všech stupních podstatně zužují.

Vyhodnotíme-li uvedené zásady, snadno pochopíme reálnost a správnost zásady Polního řádu, že k úspěšnému prolomení poziční obrany nepřítele, takto organizované a vybudované, bude nutno členit bojovou sestavu divize a pluku do dvou sledů.

Znalost zásad obranného boje nepřítele nám však dává nejen možnost dokázat oprávněnost platné zásady Polního řádu, ale i možnost rozpracovat tuto zásadu hlouběji, tzn. řešit otázku **konkrétní síly a složení prvního a druhého sledu divize a pluku.**

Při jejím řešení vycházíme nejen z obecných zásad, ale zejména propočtů uvedených v mém příspěvku ve VM č. 3/1965. Vzhledem k tomu, že Polní řád zdůrazňuje zásadu používat při průlomu obrany nepřítele v prvním sledu motostřelecké divize, zaměřím se na motostřeleckou divizi.

Jelikož jedním z hlavních faktorů, který má rozhodující vliv na určení síly a složení jednotlivých sledů bojové sestavy, je kromě síly a složení nepřítele organizace a vybavení vlastních útvarů a svazků, můžeme dojít ke konkrétním závěrům jen při vytvoření konkrétních předpokladů. Vzhledem k tomu, že se však vybavení neustále mění, vycházím v zásadě ze dvou možných variant vybavení motostřeleckých útvarů a svazků, přičemž jejich organizace bude v obou případech stejná (odpovídá cvičné organizaci). Rozdíl spočívá pouze v tom, že v druhé variantě jsou útvary vybaveny obrněnými transportéry s palubními kanóny, schopnými vyřadit z boje obrněné transportéry nepřítele (10 na každou rotu).

Ani v jedné variantě neřeším potřebu dělostřelectva k umlčování nepřátelské obrany nepřímou střelbou (viz VM č. 3/65).

Nejdříve k síle a složení prvního a druhého sledu motostřeleckého pluku.

Vycházím z požadavku, že síla prvního sledu by měla být taková, aby byl schopen splnit bližší úkol pluku bez zasazení jednotek z druhého sledu. Při průlomu bez použití jaderných zbraní to znamená zpravidla prolomit nepřátelskou obranu do hloubky praporů prvního sledu. Průlom nepřátelské obrany a ničení jeho sil a prostředků však nebude probíhat do celé hloubky současně, ale postupně; není proto reálné počítat potřebu sil a prostředků prvního sledu souhrnně do celé hloubky bližšího úkolu. Při určení síly prvního sledu je účelné vycházet především z možností průlomu a zničení sil a prostředků nepřítele do hloubky rot prvního sledu a teprve potom posoudit, zda síla prvního sledu bude umožňovat zničení sil nepřítele i v hloubce obrany praporu prvního sledu.

Závěry z porovnání palebných a bojových možností ukazují, že k úspěšnému průlomu předního okraje nepřátelské obrany a zničení sil a prostředků nepřítele na něm bude třeba v šířce do 2 km soustředit do prvního sledu motostřeleckého pluku tyto síly a palebné prostředky:

V první variantě:

- dva motostřelecké prapory
- tankový prapor
- plukovní baterii 122mm houfnic
- protitankovou baterii pluku bez čtyř PTRS

V druhé variantě:

- dva motostřelecké prapory
- tankový prapor bez jedné roty
- protitankovou baterii pluku bez čtyř PTRS

Kromě těchto sil bude pluk v prvním sledu zpravidla potřebovat ještě další (i když slabší) síly k útoku ve zbývajících částech útočného pásma v šířce až do 3 km. Bude proto účelné sílu prvního sledu pluku ještě zvětšit. Pro toto zvýšení by nasvědčovala dále skutečnost, že při boji v hloubce obrany praporu může odpor nepřítele a zejména počty jeho zbraní pro přímou střelbu narůstat. Již v této hloubce bude nutno šířku průlomu zvolna rozšiřovat, čemuž se nepřítel bude snažit zabránit soustředováním dalších sil do úseku průlomu a na jeho boky.

Jaké jsou však možnosti dalšího zesílení prvního sledu v první variantě? Je tu požadavek vytvoření silného druhého sledu, který je zdůrazněn nejen potřebou rozvíjení útoku do hloubky a udržení vysokého tempa útoku, ale i nepřitelem, který povede na všech stupních silné protizteče. Vydeme-li z předpokladu, že při boji v hloubce praporu prvního sledu může nepřítel vést protizteč i zálohami brigády v hodnotě až zesíleného tankového praporu, ukazuje se, že síla druhého sledu pluku ve zbraních pro přímou střelbu by měla být jen o málo slabší než síla prvního sledu. Vzhledem k potřebnému počtu těchto zbraní je zřejmé, že řešení této otázky v první variantě přesahuje možnosti motostřeleckého pluku a bude nutno ji řešit v rámci divize posílením pluku na směr hlavního úderu nejlépe hodnotou tankového praporu od pluku druhého sledu divize.

Ve druhé variantě nebude takové řešení nutné, neboť bude možno kromě tankové roty ponechat ve druhém sledu téměř všechny plukovní prostředky pro přímou střelbu.

Z uvedeného můžeme učinit tyto závěry:

1. K zabezpečení úspěšného průlomu pozici obrany nepřítel v úseku širokém do 2 km bude účelné při první variantě **vyčlenit do prvního sledu pluku dva motostřelecké prapory**, zesílené nejméně **tankovým praporem, plukovní baterií 120mm houfnic a protitankovou baterií pluku** bez čtyř protitankových řízených střel. **Ve druhém sledu ponechat jeden motostřelecký prapor, posilový tankový prapor a četu protitankových řízených střel** jako protitankovou zálohu pluku.

Posílení praporů prvního sledu můžeme řešit tak, že prapor na směr hlavního úderu zesílíme tankovým praporem bez jedné roty a četou bezzákluzových kanónů, druhý prapor tankovou rotou, baterií houfnic 122 mm a četou bezzákluzových kanónů.

2. Ve druhé variantě můžeme **vyčlenit do prvního sledu pluku dva motostřelecké prapory, zesílené tankovým praporem bez jedné roty a četou bezzákluzových kanónů**. **Ve druhém sledu ponechat jeden motostřelecký prapor, zesílený tankovou rotou, plukovní baterií 122mm houfnic a protitankovou baterií pluku** bez čtyř bezzákluzových kanónů jako protitankovou zálohu pluku. Prapor na směr hlavního úderu je možné zesílit tankovou rotou a četou bezzákluzových kanónů, druhý prapor tankovou rotou.

Síla a složení prvního a druhého sledu pluku bude závislé především na jejich možnostech k ničení cílů nepřítel přímou střelbou. Může se proto vyskytnout otázka, zda nebude v první variantě účelné zasadit na směr hlavního úderu do prvního sledu pluku jako celek tankový prapor, zesílený případně motostřeleckou rotou. S takovým řešením se totiž často setkáváme za útoku v podmínkách používání jaderných zbraní. Domnívám se, že na stupni pluku bez zesílení dalšími tanky není toto řešení v současné době reálné, neboť by pluk neměl další tanky na zesílení dalšího praporu prvního sledu. Útok motostřeleckého praporu bez tanků na tankovém směru by byl totiž vzhledem k síle pravděpodobného nepřítel pravděpodobně málo úspěšný.

Jiná situace bude s použitím tankového pluku v prvním sledu motostřelecké divize. Rozebereme si proto **sílu a složení prvního a druhého sledu motostřelecké divize** a to opět ve dvou variantách.

Postup bude obdobný jako u pluku, avšak nelze automaticky převzít všechny závěry, platné pro stupeň pluku. Je to proto, že síla a zejména složení jednotlivých sledů nepřítele v obraně nebude zpravidla narůstat zcela úměrně s vyšším stupněm velení. Např. mechanizovaná brigáda má v obraně na hlavním směru ve druhém sledu zpravidla až jeden mechanizovaný a jeden tankový prapor, což tvoří poměr tankových a mechanizovaných praporů 1 : 1. Ve druhém sledu mechanizované divize bude obvykle tanková brigáda, u níž je poměr tankových a mechanizovaných praporů 2 : 1.

V první variantě se ukazuje, že ke zničení cílů přímou střelbou při průlomu postavení praporů prvního sledu nepřítele v úseku širokém do 4 km potřebuje motostřelecká divize v prvním sledu asi 128 zbraní pro přímou střelbu, ke zničení cílů druhého sledu brigády dalších 108 zbraní. Zvažíme-li na jedné straně možnost zásahu částí sil tohoto druhého sledu již při boji o postavení praporů prvního sledu a na druhé straně skutečnost, že při prolomení tohoto postavení by měla být asi $\frac{1}{3}$ až $\frac{1}{2}$ cílů na něm zničena, můžeme říci, že motostřelecká divize potřebuje v prvním sledu celkem asi 170 — 190 zbraní pro přímou střelbu. Tato potřeba je nutná v případě, bude-li první sled plnit celý bližší úkol divize, tzn. prolomení obrany do hloubky brigády prvního sledu bez jakéhokoliv posílení z druhého sledu divize.

Jak tudíž řešit sílu a složení prvního sledu divize v první variantě?

Potřebu 128 zbraní pro přímou střelbu v prvním sledu při průlomu postavení praporů prvního sledu nepřítele můžeme krýt v zásadě třemi způsoby. Buď do prvního sledu zasadit tři motostřelecké pluky bez posílení, nebo dva motostřelecké pluky, zesílené hodnotou jednoho až dvou tankových praporů, nebo jeden motostřelecký a tankový pluk.

Podíváme-li se na počet motostřeleckých praporů, potřebných k dosažení poměru sil alespoň 2 : 1 v živé síle a ručních zbraních pro průlom předního okraje nepřátelské obrany v úseku do 4 km zjistíme, že postačí hodnota tří motostřeleckých praporů. Který z uvedených způsobů bude nejvýhodnější, když ve všech třech jsou počty zbraní pro přímou střelbu přibližně stejné — 140 až 150 zbraní, a všechny mohou splnit i druhý požadavek?

Domnívám se, že k nalezení nejvýhodnějšího řešení nám může pomoci další podmínka, která spočívá v možnosti zvýšení počtů zbraní prvního sledu pro přímou střelbu co nejsnadněji po prolomení postavení praporů prvního sledu na 170 — 190, při ponechání dalších volných sil k plnění následujícího úkolu a úkolu dne divize. Pak jí nejlépe odpovídá třetí způsob řešení, tzn. zasadit v úseku průlomu do prvního sledu divize jeden motostřelecký a tankový pluk, zesílený motostřeleckým praporem z pluku druhého sledu.

Proti prvnímu způsobu má toto řešení výhodu v tom, že bude možno ponechat v druhém sledu divize hodnotu téměř dvou organických pluků, které bude možno zasazovat do prvního sledu postupně tak, jak to bude nutné vzhledem k uskupení a činnosti nepřítele. Nevýhodou prvního způsobu by bylo kromě toho i neekonomické a předčasné použití většího počtu motostřeleckých praporů do prvního sledu, než je nezbytně nutné ke zničení živé síly nepřítele.

Druhý způsob řešení je nevýhodný zejména proto, že při něm dochází k značnému narušení síly tankového pluku.

V této variantě je třeba pro boj s divizními zálohami nepřítele počítat s posílením divize hodnotou asi dvou protitankových oddílů, nebo plánovat se záhahem těchto prostředků v její prospěch.

Rozbor bude poněkud odlišný a snažší. Propočty v tomto případě ukazují, že pro průlom v úseku širokém do 4 km postačí vyčlenit do prvního sledu divize dva motostřelecké pluky a ve druhém sledu ponechat motostřelecký a tankový pluk. K zesílení pluků prvního sledu postačí hodnota asi protitankového oddílu.

Ještě se zmíním o silách a prostředcích, které bude nutno v obou variantách k zabezpečení úspěšného útoku vyčlenit do zbývajících částí útočného pásma divize o šířce asi do 5 km. Úkolem jednotky v této části útočného pásma bude především poutat na sebe část sil nepřítele a nedovolit mu použít jich proti útvarům v úseku průlomu. Mám za to, že by postačilo vyčlenit k plnění tohoto úkolu hodnotu motostřeleckého praporu, zesíleného podle konkrétní situace až rotou tanků. Síla asi praporu zde vyplývá z bojových možností pro obranný boj.

Celkově z těchto úvah můžeme učinit tyto závěry:

1. K zabezpečení úspěšného průlomu pozici obrany nepřítele v úseku širokém do 4 km, při celkové šířce útočného pásma do 10 km, bude účelné uskupit v obou variantách bojovou sestavu divize do dvou sledů.
2. V první variantě vyčlenit **do prvního sledu jeden motostřelecký a tankový pluk**, zesílený motostřeleckým praporem od pluku druhého sledu, a k poutání nepřítele ve zbývajících částí útočného pásma divize ještě **motostřelecký prapor** rovněž z pluku druhého sledu. **Ve druhém sledu** divize ponechat **dva motostřelecké pluky** bez dvou motostřeleckých praporů.
3. Při vybavení motostřeleckých jednotek podle druhé varianty bude výhodné vyčlenit **do prvního sledu** divize **dva motostřelecké pluky a jeden motostřelecký prapor**. **Ve druhém sledu** ponechat **tankový pluk a motostřelecký pluk** bez jednoho praporu.
4. V obou variantách vytvořit silnou protitankovou zálohu divize nejméně v hodnotě protitankového oddílu.

Tyto závěry můžeme brát pouze jako určitou optimální variantu řešení, vycházející z konkrétních, na základě obecných zásad vytvořených předpokladů, a ze skutečných možností pluku a divize. Řešení konkrétních situací v praxi bude ovlivněno i jinými faktory, především charakterem a kapacitou terénu vzhledem k možnosti nejvýhodnějšího použití jednotlivých útvarů a jednotek divize a pluku.

* * *

Použití a možné úkoly druhého sledu divize a pluku.

Význam druhých sledů a záloh při útoku bez použití jaderných zbraní značně stoupá, přičemž i síla druhých sledů musí být větší než v podmínkách používání jaderných zbraní. Tím nechci říci, že budou plnit také větší počet úkolů, ale spíše naopak. Rozsah jejich úkolů bude zpravidla menší, neboť nebude

nutno nebo případně ani možno je používat k úkolům, které vyplývají přímo z používání jaderných zbraní.

Je to především vystřídání pluků prvního sledu, které utrpěly značné ztráty jadernými údery, a dále pravděpodobně i úkol zasazení druhého sledu k přenesení směru hlavního úderu. Takový úkol druhého sledu je totiž dán zejména možností rychlé změny poměru sil na novém směru hlavního úderu k vytvoření výhodné situace pro jeho zasazení po jaderném úderu.

Při útoku bez použití jaderných zbraní budeme druhý sled (zálohu) divize a pluku používat především k plnění těchto úkolů:

- k rozvíjení úspěchu prvního sledu na směru hlavního úderu,
- ke zničení nepřátelského uskupení provádějícího protizteč,
- jako nový předsunutý odřad.

Ničení nepřítel, který zůstal na bocích a v týlu útočících vojsk bude za průlomu na stupni divize a zejména pluku přicházet v úvahu jen výjimečně, neboť by to znamenalo oslabení sil pro rozvíjení útoku do hloubky a tím i ke zpomalení jeho tempa.

Divize bude mít při průlomu pozici obrany nepřítel ve druhém sledu zpravidla dva pluky a proto považují za nutné se zmínit i o způsobu jejich zasazení. Způsob jejich zasazení bude dán především bojovým úkolem divize a dále uskupením a činností nepřítel. Obecně vycházíme z toho, že nejméně jeden z pluků druhého sledu bude zpravidla potřebné zasadit již při plnění bližšího úkolu divize, druhý při plnění následujícího úkolu a úkolu dne. Nelze ovšem vyloučit možnost a nutnost zasadit i druhý pluk pro splnění bližšího úkolu. Může k tomu dojít v situaci, kdy nepřítel zasadí divizní zálohy v síle tankové brigády k protizteči do boku hlavních sil divize již při boji o hloubku obrany brigády prvního sledu. Ani v takovém případě to však nemusí znamenat nutnost zasazovat vždy oba pluky druhého sledu najednou na jednom směru. Pluky druhého sledu divize zasadíme do boje zpravidla v různou dobu, z různých čar zasazení a na samostatných směrech.

Dále se zmíním o **vzdálenosti**, ve které by měl postupovat druhý sled pluku a divize za útoku na pozici obranu nepřítel za prapory nebo pluky prvního sledu. V tomto případě nebude možno uplatňovat šablonovitě zásadu, uvedenou v Polním řádu pro vzdálenosti druhých sledů při přesunu k útoku z chodu za použití jaderných zbraní. Uvedené vzdálenosti druhých sledů by totiž za průlomu bez použití jaderných zbraní těžko umožnily jejich včasné a bezpečné zasazení k plnění úkolů, které jsou závislé především na činnosti nepřítel a bojových možnostech prvního sledu. Při ponechání velkých vzdáleností by se totiž mohlo nepříteli podařit protizteči (protiztečemi) do boku a týlu prvního sledu šířku pásma průlomu podstatně snížit, a tím prakticky znemožnit přesun a včasné zasazení druhého sledu k rozvíjení útoku.

Proto bude reálnější, řídit se při určování vzdáleností pro přesun druhého sledu zhruba zásadou, uvedenou v Polním řádu pro rozvinutí útvarů a jednotek při útoku na nepřítel z chodu. To znamená, že druhý sled pluku se může přesunovat za prapory prvního sledu nejméně v takové vzdálenosti, aby byl mimo dosah nepřátelských protitankových řízených střel, tj. zhruba ve vzdálenosti 4 — 6 km. Vzdálenost druhého sledu divize za pluky prvního sledu může být asi 8 — 12 km.